

ΑΑΔΕΑΑΙ Α Ι Τ ΕΨΟΕΕΑ Α ΝΟΑΔΨ Ι ΘΙ ΟΑΝΨΕΙ Τ - Ι ΔΨΑ Ι ΟΑΟΨ- ΟΑ ΣΑΕΙ ΒΟΙ ΝΟΨ Ι Τ ΕΙ ΑΨ: Ι ΘΙ ΑΕΑΙ Ε ΟΑ Ι ΑΒΝΙ ΑΕΟΕΑΕ ΔΑΑΕΨΣΑΟΨ-

Розглянуто соціально-економічні проблеми молоді. З'ясовано можливості молодого покоління включитися у функціонуючий ринок праці та розроблено деякі формування його перспектив та механізмів регулювання. Обґрунтовано шляхи удосконалення державної молодіжної політики в сфері професійної орієнтації та зайнятості молоді.

The socio-economic problems of young people are considered. Possibilities of the young generation to join in a functioning labor-market are found out and some forming of his prospects and adjusting mechanisms are developed. The ways of improvement of public youth policy in the sphere of professional orientation and employment of young people are grounded.

В умовах трансформаційної економіки соціально-економічні проблеми молодого покоління вимагають особливої уваги і, перш за все, це відноситься до трудової діяльності. У молодіжному середовищі проблема самовизначення дуже важлива для самої людини, а також для суспільства. Життєві плани є основним показником активності особистості.

В Україні, яка трансформує свою економіку в соціально-ринкову, проблеми функціонування ринку праці молоді та її професійної орієнтації набувають статусу нагальних. Рівень безробіття серед молоді майже вдвічі вищий, ніж серед працездатного населення загалом. Головною причиною є не відсутність вакансій, а недостатня пропозиція для молоді, особливо освіченої, робочих місць, привабливих за розміром оплати, змістом та умовами праці. Тому нині служби зайнятості працевлаштовують лише 20% молодих громадян, узятих в них на облік. На ринку праці молодь має низький попит через невеликий стаж роботи або відсутність його, необхідність пошуку першого робочого місця або навчання у позаробочий час. Разом з тим, за певної підтримки молодь здатна самостійно втілити свою ініціативу і виробничий потенціал. Важливим у цьому є своєчасна інформація про ринок праці та ефективні методи самореалізації особистості.

Теоретичне дослідження проблем молодіжного безробіття має довготривалу традицію. Серед досліджень, які висвітлюють різні аспекти теорії і практики молодіжного ринку праці, механізмів його функціонування та регулювання, слід відзначити наукові розробки таких вчених, як Д.Богині [1], О.Павловської [6], С.Злупка [3], В. Брича [2].

Ці праці створили методологічне підґрунтя для подальших наукових досліджень у цій галузі. Однак, упевнено можна сказати, що на сьогодні дослідження проблем професійної орієнтації молоді на ринку праці України в умовах трансформаційної економіки залишаються актуальними і вимагають подальших наукових пошуків.

Метою даного дослідження є розгляд деяких аспектів соціально-економічних проблем молоді, динаміки їх розвитку і, перш за все, з'ясування можливостей молодого покоління включитися у функціонуючий ринок праці та розробці основних напрямків формування його перспектив та механізмів регулювання.

Проблеми працевлаштування молодих людей є дуже гострими в сучасних трансформаційних умовах українського ринку праці. Кількість молодих людей, які у 2008 закінчили школу II-III ступеня (одержали атестат про повну загальну середню освіту), становить 1246 тис. осіб, із вищих навчальних закладів випущено 579 тис. осіб; у професійно-технічних навчальних закладах підготовлено та випущено 275,6 тис. кваліфікованих робітників [7]. Все це свідчить про те, що молодий кваліфікований ринок праці постійно поповнюється, а проблеми безробіття та працевлаштування є першочерговими. Внаслідок переплетіння зв'язків соціального, економічного, правового, психологічного характеру, ці проблема висунулись у ряд найважливіших для українського суспільства.

Вибір місця праці та посади є одним з найважливіших рішень у житті молодої людини. Перша посада має великий вплив на майбутній розвиток кар'єри. Зміна середовища, яка тягне за собою

налагодження нових зв'язків та контактів, нові цікаві пропозиції, дають можливість визначення власного кар'єрного шляху, що теж значною мірою впливає на почуття власної вартості.

Входячи на ринок праці, потрібно усвідомити, що незважаючи на технічний прогрес, поки що не існує жодного центрального банку даних вакантних місць праці. Дуже багато зусиль потрібно докласти до пошуку праці, а це вимагає як моральних, так і фінансових затрат. Цілий процес пошуку роботи можна порівняти з біржею, на якій ви виступаєте продавцями власної здатності до праці. Покупцем є особа, яка проводить набір нових працівників для організації.

Зокрема, протягом 2008 року послугами державної служби зайнятості скористалися понад 833,0 тис. осіб віком до 28 років, що становить третину від загальної чисельності незайнятих громадян, зареєстрованих у службі зайнятості. За сприянням служби зайнятості працевлаштовано 291,7 тис. молодих осіб, а за січень-квітень 2008 року послугами державної служби зайнятості скористалися 438,5 тис. осіб віком до 28 років, що становить 26,1% від загальної чисельності незайнятих громадян, зареєстрованих у службі зайнятості. За сприянням служби зайнятості працевлаштовано понад 100,0 тис. молодих осіб [7].

Безумовно, в цій сфері необхідні комплексні рішення, і, перш за все, організація професійного навчання, яка сприяє як тимчасовому виходу з ринку праці працездатної молоді, що навчається, так і забезпечення для неї кращих перспектив працевлаштування.

Тому, необхідність активного впливу на формування нової системи життєвих цінностей, подолання стійких стереотипів свідомості і поведінки підтверджує динаміка соціальних і професійних орієнтацій молоді, адаптація якої до ринкових умов визначає як перспективи якісного оновлення робочої сили, так і успіх реформування суспільних відносин в цілому. Разом з тим, не дивлячись на існуюче зниження значення праці як базової соціальної цінності, перспективи свого соціального становлення молодь достатньо чітко зв'язує із вирішенням проблем професійного вибору, можливістю самореалізації у вибраній сфері трудової діяльності.

Ринкові відносини вимагають вагомій зміни традиційних підходів до організації роботи з молоддю в напрямку її гуманізації, підсилення гнучкості і динамічності відповідно до зміни суспільних умов. Наприклад, в Італії молоді люди за контрактом, який укладається на 4 роки, одночасно працюють у компанії, відвідують курси з професійної підготовки, що організовуються регіональною владою (майже 70% учнів залишаються на постійну роботу на тих же підприємствах). У Німеччині та Швеції програми сприяння зайнятості молоді передбачають для неї той же рівень заробітної плати, що і для інших працівників, зайнятих на аналогічних роботах [6, с.103].

Зростає роль тимчасової зайнятості незайнятого населення, в тому числі і для молодих осіб, а це громадські та сезонні роботи. Громадські роботи в Україні займають важливе місце у заходах щодо пом'якшення соціальної напруги на ринку праці, яка неминуха при масовому безробітті. Організація громадських робіт проводиться на регіональному рівні відповідно до програм зайнятості населення на поточні роки.

Протягом 2008 року майже 66,0 тисяч осіб віком до 28 років було залучено до таких робіт. Молоді особи виконували в основному роботу сільськогосподарського напрямлення, із озеленення та благоустрою території сіл і міст, надавалися соціальні послуги особам похилого віку, інвалідам. Протягом січня-квітня 2008 року на громадські роботи було залучено 20,6 тис. осіб віком до 28 років [7].

Організація громадських робіт є ще й одним з варіантів проходження випробувального терміну при працевлаштуванні на роботу. Частина молодих осіб по закінченню громадських робіт підприємства залишають на постійну роботу.

В зарубіжних країнах проблема працевлаштування молодих людей є також нагальною та потребує першочергового вирішення. Найуразливіші в цьому плані польська молодь та низькокваліфіковані працівники (39 відсотків молодих людей віком до 25-ти років не мають роботи). Це майже половина цілого покоління. Як новий член ЄС Польща зобов'язана була розробити Національний план дій для підвищення зайнятості на 2005 рік. На його виконання у 2009 році поляки планують витратити близько 7 мільярдів злотих. За рік вони планують створити 13 тисяч освітніх установ, перепідготувати 34,3% загальної кількості вчителів у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій, іноземних мов, створити 200 тисяч нових комп'ютерних робочих місць. За рахунок інвестиційних вкладень – збільшити кількість підприємств, мікропідприємств, робочих місць і т.д. [5, с.14-20].

В Україні основні напрями політики у сфері зайнятості знаходять відображення у всіх державних програмах, спрямованих на вирішення проблем реформування національної економіки. Приймаються та реалізуються середньострокові державні та щорічні регіональні програми зайнятості населення, в окремих розділах яких передбачені спеціальні заходи сприяння зайнятості для молоді. Ці заходи відповідають міжнародній практиці і спрямовуються на сприяння у підборі підходящої роботи, наданні допомоги в отриманні професії, підвищенні кваліфікації, перенавчанні, фінансової допомоги для започаткування власної справи, занятті підприємницькою діяльністю, організації громадських робіт, наданні матеріальної підтримки у вигляді допомоги по безробіттю.

З урахуванням потреб ринку праці державною службою зайнятості здійснюється професійне навчання безробітних. Високі вимоги роботодавців до рівня кваліфікації працівників актуалізують проблему якості професійного навчання громадян. Основними факторами, що визначають якість підготовки висококваліфікованих працівників є: відповідність змісту освіти вимогам сучасного виробництва, роботодавця; забезпечення учбово-матеріальної бази, наявність виробничої бази для проходження учбової практики; адекватність форм, методів навчання аудиторії слухачів; забезпечення висококваліфікованими педагогічними кадрами; методичне забезпечення.

Професійне навчання безробітних здійснюється з метою задоволення поточних, близько- та середньострокових потреб роботодавців у робочій силі. Зростає кількість напрямів професійної підготовки та перепідготовки безробітних за направленням служби зайнятості за професіями та спеціальностями, що їх потребує ринок праці. У 2008 році професійне навчання здійснювалось за 300 напрямами [7].

Розвиваються нові форми організації професійного навчання. Розповсюдження отримує професійне навчання безпосередньо на робочому місці за індивідуальними планами та програмами, що дає можливість враховувати всі вимоги роботодавця до кваліфікованого робітника. Така форма навчання дає високу якість та стовідсоткове працевлаштування. Тому щорічно збільшується частка підприємств, які безпосередньо приймають участь у професійному навчанні безробітних, при цьому зменшується питома вага професійно-технічних навчальних закладів, що здебільшого мають застарілу матеріально-технічну базу та втратили партнерські відносини з базовими підприємствами.

Для багатьох випускників загальноосвітніх шкіл, особливо з малозабезпечених родин, навчання за направленням центрів зайнятості є єдиною можливістю отримати професійну освіту, тому розвитку цього напрямку приділяється значна увага. Серед випускників, які за сприянням служби зайнятості проходять професійне навчання, дві третини припадає саме на випускників загальноосвітніх шкіл.

Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» протягом 2008 року одноразово отримали допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності 9882 молодих осіб віком до 28 років з числа безробітних. Дієвою формою підтримки молодіжної зайнятості стало надання роботодавцю дотацій на створення додаткових робочих місць. Протягом 2008 року на дотаційні робочі місця працевлаштовано 9459 молодих осіб віком до 28 років [4, с.26].

Враховуючи світовий досвід і власну специфіку, вважаємо, що перспективними напрямками регулювання молодіжної зайнятості можуть бути наступні: формування в рамках державної системи професійної освіти необхідної правової, соціально-економічної, інформаційної, матеріальної бази її розвитку; якісне оновлення форм та методів роботи з молоддю та включення системи профорієнтації молоді в структури управління на всіх рівнях; забезпечення цілісності функціонування різних структур у системі професійної освіти, включаючи навчальні заклади, служби зайнятості, соціальні служби, молодіжні організації.

Реалізація даних напрямків забезпечить органічне включення системи орієнтації молоді в господарський механізм ринкової економіки як невід'ємної частини.

В підсумку слід зазначити, що формування повноцінного молодіжного ринку праці в Україні вимагатиме певного часу, за який мають бути створені належні умови для функціонування ринкової економіки. Таким чином, узагальнюючи викладене вище, можна зробити висновки: враховуючи гостроту проблеми формування молодіжного ринку праці в Україні, не можна покладатися на те, що шлях до їх вирішення буде прокладений за допомогою вільної дії регуляторів; досягнення вагомих результатів у вирішенні цих проблем молодіжної зайнятості та професійного навчання можливе за допомогою впливу важелів активної економічної політики держави.

Література

1. Богиня Д. Соціально-трудова відносина в Україні в контексті організації оплати праці та регулювання доходів // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 7. – С. 3–8.
2. Брич В. Я. Трансформація ринку праці та проблеми підвищення життєвого рівня населення: методологія, практика, шляхи вирішення. – Тернопіль: Економічна думка, 2003. – 375 с.
3. Злупко С. М., Радецький Й. І. Людський потенціал, зайнятість і соціальний захист населення в Україні: навч. посібник / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка / М. М. Мартиняк (ред.). – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – 192 с.
4. Матеріали міжнародної конференції «Ринок праці в Україні – перспективи для молоді». – Люблін, 23 травня 2009. – 342 с.
5. Матеріали українсько-польської конференції «Проблеми та практика вирішення питань зайнятості населення і професійна підготовка у країнах перехідного періоду у процесі євроінтеграції, вступу до СОТ та глобалізації економіки». – Київ, 17 листопада 2008 року. – 512 с.
6. Павловська О. Регулювання ринку праці: фінансово-економічний механізм: монографія. – К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 2005. – 272 с.
7. Про соціально-економічне становище України у 2007–2008 роках / Державний комітет статистики України. – К., 2009. – 256 с.